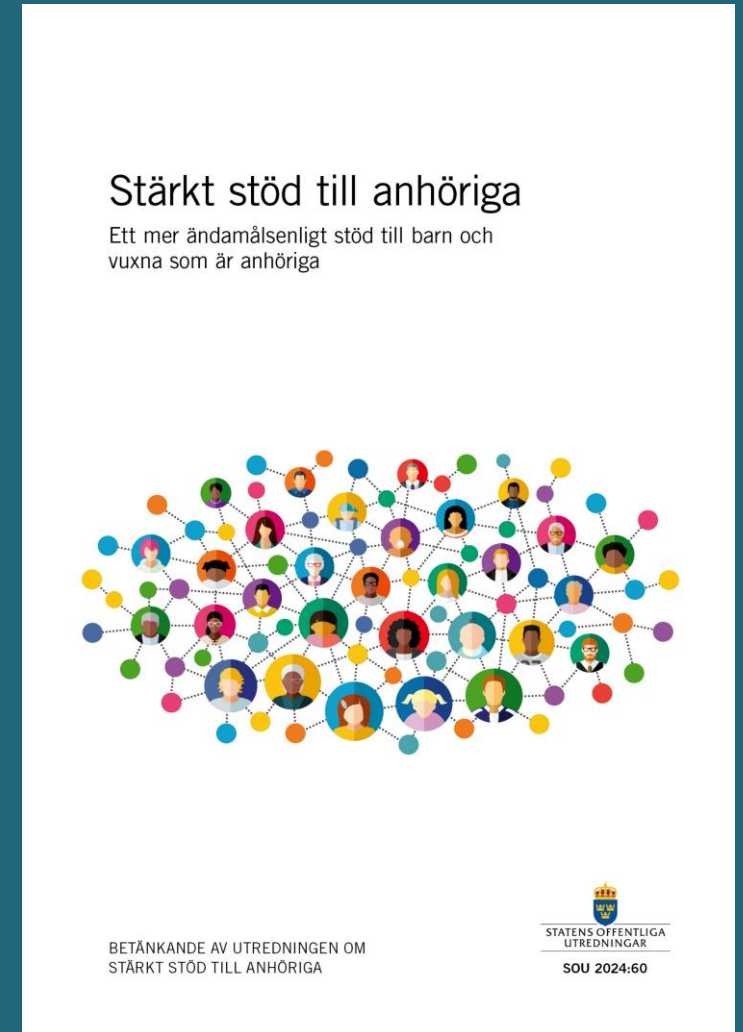

Stärkt stöd till anhöriga

Ett mer ändamålsenligt stöd till barn och vuxna som är anhöriga

Statens offentliga utredningar
2024:60

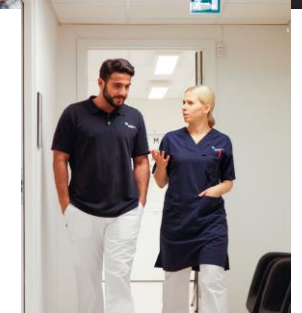
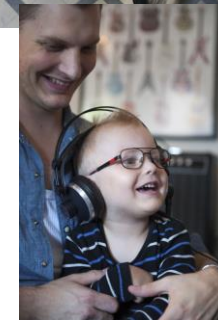
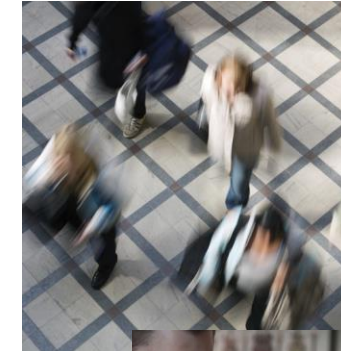
Kort om utredningens uppdrag (direktiv 2023:77)

1. Analysera om det finns behov av stöd i form av en kontaktperson till anhöriga som vårdar eller stödjer någon närstående som är allvarligt eller långvarigt sjuk, samt lämna förslag på hur detta i så fall ska utformas.
2. Analysera och lämna förslag på hur stödet till barn som är anhöriga kan förbättras.
3. Analysera behovet av nationell stödlinje för anhöriga som är tillgänglig dygnet runt.

Kort om utredningen och vissa utgångspunkter

- Utredningen pågick aug 2023-aug 2024. Gunilla Malmborg, tidigare departementsråd, utsågs till särskild utredare.
- Stöd och förankring från utredningens expertgrupp, bestående av sakkunniga från olika departement, myndigheter och SKR.
- Det viktigaste för anhöriga är att vården och omsorgen fungerar för den som är sjuk eller behöver stöd av andra orsaker. Verksamheterna behöver ha ett **anhörigperspektiv**.

Utredningens arbete – kunskapsinhämtning och analys

- Dialoger och hearings med berörda aktörer. Workshop med barn.
- En enkätundersökning till socialtjänsten och hälso- och sjukvården i syfte att kartlägga kompetensen om barn som är anhöriga – genomfördes av Nationellt kompetenscentrum anhöriga på uppdrag av utredningen.
- Exempel på stödjande/samordnande funktioner inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Exempel på verksamheter som utvecklat stödet till anhöriga – t.ex. koordinatorstöd till föräldrar eller stöd till anhöriga till personer med demenssjukdomar.

Del 1 – Stöd till vuxna anhöriga och behovet av kontaktperson för anhöriga

- Kommunerna har ett lagstadgat ansvar i SoL. Hälso- och sjukvårdens ansvar är mer otydligt – allmän skrivning i HSL om att ”förebygga ohälsa”.
- Stödet till anhöriga varierar i omfattning och innehåll. Stödet upplevs inte alltid tillräckligt flexibelt eller individanpassat. Anhörigkonsulenter finns i många kommuner, men deras roll och uppgifter varierar.
- Civilsamhället står för stora delar av stödet till anhöriga.

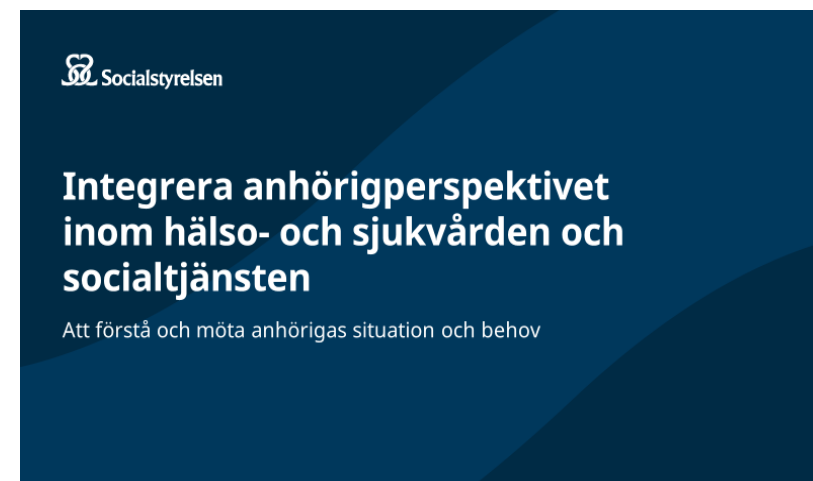
Del 1 - Utredningens förslag och bedömningar

- **5 kap. 10 § i socialtjänstlagen** om stöd till anhöriga **förtydligas**. Det ska framgå av bestämmelsen att anhöriga även ska erbjudas **information och vägledning**, utöver annat stöd.
- **Ny § i socialtjänstlagen** - Socialnämnden ska erbjuda **en *anhörigkontakt*** till personer som har ett särskilt behov av stöd och som vårdar eller stödjer en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller som har en funktionsnedsättning.
- Anhörigkontakt - ett individriktat stöd som syftar till att underlätta för individen att själv hantera sin situation. Ska bl.a. tillgodose den anhöriges behov av individuell information och vägledning.

Del 1 - Utredningens förslag och bedömningar

- Hälso- och sjukvården behöver integrera ett anhörigperspektiv i större utsträckning - bland annat genom att utveckla rutiner och arbetssätt för att uppmärksamma, informera och involvera anhöriga.
- Förslag som kan stödja uppföljning av stöd till anhöriga bör genomföras – på så sätt kan vi få bättre kunskap om vilka insatser som anhöriga faktiskt erbjuds av kommunerna.

Del 2 – Barn som är anhöriga

- När en förälder brottas med svårigheter, som t.ex. allvarlig fysisk eller psykisk sjukdom, funktionsnedsättning, eller ett skadligt bruk/beroende, så påverkas barnen.
- Barnen själva berättar att de påverkas negativt på många olika sätt. Tar tidigt stort ansvar. Många negativa känslor (oro, skam, ensamhet), de kan få svårt att klara av skolan.
- Forskning visar att konsekvenserna för barnen, och samhället, kan bli allvarliga, under uppväxten och på lång sikt. Högre risk för våldsutsatthet. Barnen löper även hög risk för egen sjukdom/problematik.

Del 2 – Barn som är anhöriga

- Stödet från samhället är inte tillräckligt tillgängligt. Alla föräldrar eller barn kommer inte i kontakt med socialtjänsten, av olika skäl. Inte heller sjukvården uppmärksammar alltid att patienter har barn som kan behöva information och stöd på grund av förälderns situation.
- Lagstiftningen i hälso- och sjukvårdslagen och patientsäkerhetslagen (2010) om hur barn som är anhöriga till sjuka föräldrar ska få information, råd och stöd är inte tillräckligt väl implementerad. Skillnaderna kan vara stora mellan olika vårdområden och mellan olika regioner.
- Socialnämnderna har ett långtgående ansvar för barns uppväxtförhållanden - men barnen riskerar ändå att inte uppmärksammas tillräckligt tidigt av socialtjänsten.

Del 2 – Utredningens förslag och bedömningar

- En **ny bestämmelse i socialtjänstlagen** som förtydligar att socialnämnden ansvarar för att ett barn, som är anhörig, får det stöd och den hjälp som barnet behöver.
- Nuvarande bestämmelse **5 kap. 7 § hälso- och sjukvårdslagen förtydligas** så att det framgår att vårdgivare är skyldiga att erbjuda barn som är anhöriga information, råd och stöd. Skyldigheten utvidgas till att även omfatta syskon till barn med allvarliga sjukdomar m.m. Även motsvarande bestämmelse i **6. kap. 5 § patientsäkerhetslagen** förtydligas.
- Vidare lämnas även förslag för att öka kunskaperna om hur barn som är anhöriga kan uppmärksammas inom ramen för socialtjänstens ärendehandläggning och i hälso- och sjukvårdens verksamheter. Utredningen lämnar också förslag på hur personal i skolan kan få ökade kunskaper om barn som anhöriga. Barn behöver också omfattas av den nationella anhörigstrategin.

Del 3 – En nationell stödlinje för anhöriga?

- Det finns många stödlinjer idag, varav flera är inriktade på en viss diagnos eller situation. De kan bedrivas av offentlig verksamhet, eller av civilsamhället.
- Många stödlinjer ger i stor utsträckning information och stöd även till anhöriga. Det finns även stödlinjer som riktar sig direkt anhöriga, såväl vuxna som barn.
- Utredningen bedömer sammantaget att det inte vore ändamålsenligt att inrätta en ny, nationell anhöriglinje tillgänglig dygnet runt.

Del 3 - Utredningens förslag

- Det är mer effektivt att rikta **ytterligare stöd till befintliga stödlinjer** för anhöriga/anhörigorganisationer för att de i ökad utsträckning ska kunna besvara frågor och samtal från anhöriga via telefon, chatt eller liknande.
- **En nationell informationsportal för anhöriga bör inrättas** - att på ett enkelt sätt kunna ta del av information och vägledning. T.ex. 1177 skulle kunna vara en lämplig värd för en sådan portal, men frågan behöver utredas ytterligare.

Konsekvenser av förslagen

- Positiva effekter för såväl vuxna och barn som är i behov av stöd på grund av sitt anhörigskap.
- Förslagen innebär ökade utgifter för kommuner och regioner, vilket staten enligt finansieringsprincipen ska ersätta med 250 miljoner kronor till kommunerna (anhörigkontakt) och med 50 miljoner kronor till regionerna (syskon).
- Sammantaget visar utredningens analys att förslagen är samhällsekonomiskt lönsamma – bl.a. på grund av färre sjukskrivningar och ökade skatteintäkter.

Betänkandet finns att läsa på
regeringens webbplats

[Statens offentliga utredningar -
Regeringen.se](https://www.regeringen.se)

Remissperioden pågår, sista
svarsdag är den 21 januari 2025.

Stärkt stöd till anhöriga

Ett mer ändamålsenligt stöd till barn och
vuxna som är anhöriga

Kunskapsstöd från Socialstyrelsen – Anhöriga

- **Anhörigperspektiv i hälso- och sjukvården och socialtjänsten**
<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/arbetsmetoder-och-perspektiv/anhorigperspektiv-i-socialtjansten-och-halso--och-sjukvarden/>
- **Samlad stöd om barn som anhöriga**
<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/barn-som-anhoriga/>
- **Informationsmaterial för hälso-och sjukvården om barn som anhöriga** <https://www.socialstyrelsen.se/ser-du-mig/>

